

LESNÍCKA OCHRANÁRSKA SLUŽBA A JEJ PREZENTÁCIA NA INTERNETE

**Andrej Kunca • Christo Nikolov • Milan Zúbrik • Juraj Varínsky •
Juraj Galko • Jozef Vakula • Roman Leontovyč • Andrej Gubka •
Slavomír Rell**

Lesnícka ochránárska služba (ďalej „LOS“) je špecializovaný útvar, ktorý zriadilo Ministerstvo pôdohospodárstva SR aby účelne a systematicky zabezpečoval prenos poznatkov výskumu ochrany lesa do lesníckej praxe. Tvoria ho výskumní pracovníci Národného lesníckeho centra - Lesníckeho výskumného ústavu Zvolen (ďalej „NLC-LVÚ Zvolen“), odboru ochrany lesa a manažmentu zveri. Sídlo LOS je v Banskej Štiavnici vo výskumnej stanici NLC-LVÚ Zvolen, ktoré sa volá Stredisko LOS.

História LOS začína v roku 1898, keď nariadením uhorského kráľovského ministra pôdohospodárstva z 31. decembra 1897 (č. 12650/1/2 897) bola v roku 1898 v Banskej Štiavnici založená Ústredná lesnícka výskumná stanica. Jej prvým riaditeľom bol Eugen Vadas, uhorský kráľovský lesný radca a profesor na Baníckej a lesníckej akadémii. V roku 1964 sa sídlo lesníckeho výskumu sťahuje z Banskej Štiavnice do Zvolena. Pracovisko v Banskej Štiavnici sa stáva výskumnou stanicou Lesníckeho výskumného ústavu a postupne sa špecializuje na ochranu lesa.

LOS bola zriadená Sekciou lesníckou Ministerstva pôdohospodárstva SR (ďalej „MP SR“) s účinnosťou od 1. 1. 1994. Jej činnosť sa riadi štatútom, ktorý schválilo MP SR 20. 11. 1993 pod č. 403/93-700. Účelom zriadenia LOS v roku 1994 bolo zabezpečenie prenosu poznatkov lesníckeho výskumu v oblasti ochrany lesa do praxe, t. j. pre štátnych a najmä pre množstvo novovznikajúcich neštátnych vlastníkov a užívateľov lesov, ďalej pre orgány štátnej správy a pre odbornú lesnícku verejnosť.

Schválením zákona NR SR č. 285/1995 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti sa LOS zaradila medzi orgány rastlinolekárskej starostlivosti v SR. V roku 2005 boli úlohy LOS zakotvené aj v zákone o lesoch č. 326/2005 Z. z. (§ 29) a podobne aj v súčasnosti platnom zákone o rastlinolekárskej starostlivosti (č. 405/2011 Z. z. – § 5). K hlavným úlohám LOS ako „Orgánu štátnej odbornej kontroly ochrany lesa“ (§ 29 zákona o lesoch) patrí:

- kontrola plnenia povinností na úseku ochrany lesa,
- kontrola účinnosti realizovaných opatrení ochrany lesa a
- kontrola zdravotného stavu lesa.

Ďalej sem patrí

- poradenstvo v oblasti ochrany lesa,
- monitoring škodlivých činiteľov,
- návrh opatrení ochrany lesa,
- spracovávanie projektov ochrany lesa,
- expertízy projektov vypracovaných OLH, ale aj
- medzinárodný a domáci výskum v oblasti ochrany lesa.

LOS nadviazala na dlhoročné tradície v sledovaní zdravotného stavu lesov na Slovensku. Už v roku 1959 bola vládny uznesením č. 775 zriadená pri výskume ochrany lesa tzv. Kontrolná a prognózná služba. Táto sa v roku 1962, v zmysle smernice č. 100, zbierky pokynov štátnych lesov 1963, modifikovala na Laboratórium ochránárskej kontroly. Činnosť laboratória neskôr upravovali Smernice na ochranu lesa v SSR, vydané MLVH SSR v r. 1980 a Pokyny MLVH SSR na vykonávanie ochránárskej kontroly (Spravodajca MLVH SSR čiastka 9, z augusta 1985). Prvým vedúcim Laboratória ochránárskej kontroly bol Karol Charvát (1962 – 1971), ktorého vo funkcii vystriedali Ing. Imrich Foltány, CSc. (1971 – 1974), Ing. Roman Leontovyč, CSc. (1975 – 1979), Ing. Dušan Brutovský, CSc. (1980 – 1985), Ing. Dušan Surovec, CSc. (1986 – 1993), prof. Ing. Július Novotný, CSc. (1994 – 1995), Ing. Juraj Varínsky, CSc. (1996 – 2005) a Ing. Andrej Kunca, PhD. (2005 – súčasnosť).

Od roku 1970 sa každoročne organizovali porady ochranárov Štátnych lesov SSR, v roku 1971 subjekty prvýkrát predkladali štatistické hlásenie L 116 „Výskyt škodlivých činiteľov...“ a od roku 1973 sa vydáva súhrnný elaborát o výskyte škodlivých činiteľov v lesoch Slovenska a prognóza ich vývoja na nasledujúci rok. I keď v modifikovanej forme, tieto aktivity LOS prevzala a pretrvávajú dodnes.

LOS sa prezentuje aj prostredníctvom internetu. Má zriadenú internetovú stránku www.los.sk a je otvorená diskusii na sociálnych sieťach <https://www.facebook.com/losbstiavnica>.

Internetová stránka <http://www.los.sk>

Pomocou internetovej stránky www.los.sk sa snažíme informovať lesnícku verejnosť o našich aktivitách a sprístupňovať informácie využiteľné v lesníckej praxi. Informácie na stránke sú členené do sekcií umiestnených v hornej lište:

„ÚVOD“ – informuje o aktuálnom dianí v lesníctve, s dôrazom na ochranu lesov, napr. o konferencii Aktuálne problémy v ochrane lesov 2014, o monitoringu mnišky veľkohlavej cez LGIS aplikáciu, atď.

„O NÁS“ – slúži pre oboznámenie verejnosti so štruktúrou a históriou, štatútom a stratégiou LOS, aktuálnym personálnym obsadením inšpektorov a špecialistov LOS.

„SLUŽBY“ – poskytuje poradenstvo lesníckej prevádzke

- Elaborát – LOS každoročne spracováva správu o stave škodcov a uverejňuje ju v ročenke „Výskyt škodlivých činiteľov v lesoch Slovenska“. Správa je zostavená zo štatistických hlásení lesníckej prevádzky a vlastných pozorovaní inšpektorov a špecialistov LOS. Získané informácie sa poskytujú zriaďovateľovi (MPRV SR), štátnej správe, veľkým vlastníkom a obhospodarovateľom a všetkým záujemcom.
- Pre OLH – informácie pre odborných lesných hospodárov, resp. pre účastníkov kurzov k získaniu oprávnenia OLH.
- Publikácie – práce publikované pracovníkmi LOS.

„APOL“ – informuje o seminároch, poradách a konferenciách organizovaných LOS. Je to však venované predovšetkým medzinárodnej konferencii Aktuálne problémy v ochrane lesa a zborníkom z týchto konferencií. Na stránke sú k dispozícii zoznamy referátov zborníkov z rokov 2006 – 2013.

„SIGNALIZAČNÉ SPRÁVY“ – na základe skúsenosti inšpektorov LOS upozorňujú ostatných vlastníkov a užívateľov lesov o aktuálnom výskyte škodlivých činiteľov v lesoch Slovenska. Snažíme sa promptne reagovať na vzniknutú situáciu ohľadom výskytu, šírenia a problémov, týkajúcich sa škodcov, preto správa nie je vydávaná v tlačenej podobe, ale len v elektronickej. Má približne 10 strán a odráža situáciu za asi 3 – 4 predchádzajúce mesiace. Vydávame 3 – 4 správy za rok. Ide o cenný zdroj aktuálnych informácií, preto odporúčame pravidelne sledovať stránky LOS a využívať signalizačné správy ako významný zdroj informácií!

„RASTLINOLEKÁRSTVO“ – nájdete tu informácie o zoznamoch autorizovaných prípravkov na ochranu rastlín, o hláseniach o spotrebe prípravkov a o skúšaných prípravkoch.

„USMERNENIA LOS“ – publikujeme podrobné informácie o konkrétnom aktuálnom probléme. Reagujú na aktuálne problémy v lese a možnosti ich riešenia modernými postupmi. Možno tu získať napr. informácie o premnožení lykožrúta lesklého, o metodickom postupe na zisťovanie škôd zverou, chronickom hynutí jaseňov, metodike kladenia lapákov v borovicových porastoch a ďalšie. Informácie sú podobné ako v STN, avšak sú obohatené o aktuálne poznatky výskumu. Napr. Usmernenie k *Hylobius abietis* je obohatené o možnosti využitia voskovania sadeníc, čo v STN nie je.

„PRÁVNE NORMY“ - uvádzame plné znenie kľúčových zákonov a vyhlášok, týkajúcich sa starostlivosti o lesy a ich ochrany, rastlinolekárskej starostlivosti, ako aj používania a vzdelávania v oblasti prípravkov na ochranu rastlín.

„VÝSKUMNÉ PROJEKTY LOS“ je prehľadom o riešených výskumných projektoch na Stredisku LOS v Banskej Štiavnici. Súčasťou informácie sú aj zoznamy publikovaných prác v rámci projektov, vybrané práce je možné stiahnuť vo formáte *pdf.

LOS na sociálnej sieti www.facebook.com/losbstiavnica

Stránka bola založená v januári 2014. Chceme informovať lesnícku verejnosť o aktivitách LOS, napr. účasti LOS na konferencii EPPO vo Viedni, o historickom feromónovom odparníku, o vydaní signalizačnej správy, atď. a mať možnosť o týchto udalostiach aj diskutovať. Vidíme tu aj príležitosť na komunikáciu, aby napr. odborný lesný hospodár informoval LOS o výskyte škodlivých činiteľov a aj prostredníctvom facebooku nás pozval na obhliadku a požiadal o poradenstvo pri určovaní škodlivého činiteľa a návrhu opatrní ochrany lesa.

Zisťovanie informácií o činiteľoch v lese cez „smartfón“

Pripravujeme mobilnú aplikáciu pre smartfóny, prostredníctvom ktorej bude možné odfoťiť v lese škodlivého činiteľa a v tej istej chvíli ho odoslať na LOS do Banskej Štiavnice. Takéto otázky budú ukladané do databázy, ktorá bude sprístupnená na internete a bude možné nájsť odpoveď špecialistov LOS na ochrannársky problém. Zároveň každý, kto pošle fotografiu bude môcť prezerať fotografie iných prispievateľov z tejto databázy. Chceme využiť prístup k informáciám o lese z databázy LGIS spravovanej NLC, čo môže prispieť k presnejšej determinácii škodlivého činiteľa. Taktiež bude možné filtrovať otázky podľa zadaných parametrov, napr. otázky na škodcov na jaseň za posledné 3 roky, alebo v LHC Banská Štiavnica, alebo v HSLT atď.

Medzinárodná spolupráca

Lesnícka ochrannárska služba sa od začiatku svojej existencie zapája aj do medzinárodnej spolupráce (ZUBRIK, TURČANI, 1999). Každoročne organizuje medzinárodnú konferenciu o problematike ochrany lesa Aktuálne problémy ochrany lesa (APOL). Zúčastňuje sa každoročných pravidelných stretnutí členov ochrannárskejších služieb Slovenska, Českej republiky a Poľska, krajín, ktoré navzájom susedia a kde problémy ochrany lesa sú podobné. Každý tretí rok takéto stretnutie sa uskutočňuje na Slovensku. Členovia LOS zastupujú Slovenskú republiku v medzinárodnej organizácii EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organisation), kde sa zúčastňujú rokovani Lesníckeho panelu o inváznych organizmoch ohrozujúcich európsky región. Členovia Lesníckej ochrannárskej služby sa počas roka zúčastňujú viacerých seminárov a rokovaní v zahraničí (COST, IUFRO a pod.), kde zbierajú informácie o výskyte nebezpečných lesných škodcov a o metódach ako proti nim bojovať.

Záver

LOS je tu pre lesnícku verejnosť. Chceme, aby ochrana lesa bola na Slovensku zabezpečovaná modernými metódami dostupnými pre všetkých vlastníkov a užívateľov lesa. Aj tento článok má za cieľ vyvolať záujem o návštevy internetovej stránky LOS www.los.sk a facebooku www.facebook.com/losbstiavnica. Za podporu všetkým ďakujeme.

Podakovanie

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0045-10 a č. APVV-0707-12. Ďalej podakovanie patrí Agentúre pre štrukturálne fondy EÚ, ktorá podporila projekt ASFEÚ Prognosticko-informačné systémy pre zvýšenie efektívnosti manažmentu lesa ITMS 26220220109.

Ing. Andrej Kunca, PhD. a kolektív

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen, Stredisko lesníckej ochrannárskej služby, Lesnícka 11, SK – 969 23 Banská Štiavnica, e-mail: kunca@nlcsk.org